

Nr 140.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående lån ur statens domäners fond till Torne och Muonio gränsälvars strömningsaktiebolag; given Stockholms slott den 4 mars 1921.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bifogade utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Nils Hansson.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 mars 1921.

Närvarande:

Statsministern VON SYDOW, ministern för utrikes ärendena greve WRANGEL, statsråden ERICSSON, DAHLBERG, MURRAY, ELMQUIST, MALM, BERGQVIST, HAMMARSKJÖLD, EKEBERG, HANSSON.

Departementschefen, statsrådet Hansson anförde:

I lagen den 10 juni 1912 (nr 322) angående flottning av skogsalster i gränsfloderna Torneå och Muonio föreskrives, att Kungl. Maj:t, under förutsättning att en i lagen intagen stadga angående dylik flottning jämväl ägde giltighet i Finland, skulle äga förordna, att samma stadga skulle lända till efter rättelse här i riket. Kungl. Maj:t har genom kungörelse den 23 november 1917 (nr 761) meddelat sådant förordnande att gälla från och med den 1 januari 1918. I 2 § av nämnda stadga bestämmes, att alla de, som i gränsfloderna låta flottgods löst framflyta, skola, med undantag under viss förutsättning för jordägare, som fram-

2400. *Bihang till riksdagens protokoll 1921. 1 saml. 118 häft. (Nr 140.)* 1

flotta husbehovsvirke, vara pliktiga och berättigade att deltaga i gemensam flottning och att de skola för sådant ändamål utgöra en förening, som genom sin styrelse i allt ombestyr flottningen. Vidare har Kungl. Maj:t den 18 september 1918 förordnat distriktschefen, majoren L. E. Wedberg att tillsammans med av finska staten utsett ombud utföra syn för fullständig reglering av lösflottningen i nämnda gränsälvar. Denna syn, som till sin huvudsakliga del utförts under sommaren 1919, har ännu icke avslutats, och förväntas det komma att dröja ännu ett eller annat år, innan fullständigt syneprotokoll med åtföljande förslag till åtgärder kan inkomma.

Med erinran om dessa förhållanden har domänstyrelsen med skrivelse den 21 februari 1920 överlämnat en till styrelsen inkommen skrift från aktiebolaget Ytterstfors-Munksund, däri detta bolag framställt förfrågan, huruvida styrelsen vore villig att på ett eller annat sätt, eventuellt genom aktieteckning, stödja ett planerat företag, kallat Torne och Muonio gränsälvars strömrensingsaktiebolag, för vilket förslag till stiftelseurkund och bolagsordning bifogats. Av bolagets skrift inhämtas, att bolaget erhållit dessa förslag från Torne och Muonio gränsälvars flottningsförening, vilken därvid framhållit, att avsikten med bildandet av ett strömrensingsbolag vore att, synnerligast under den långa övergångstiden, innan statsmakterna beslutat om verkställande av samt utfört för lösflottning erforderliga byggnader, skapa en institution, som kunde i sitt namn upptaga lån med inventarierna som säkerhet. Därigenom skulle virkesintressenternas ständiga tecknande av borgen för flottningsföreningen undvikas och nödigt kapital kunna anskaffas för omedelbart påbörjande av erforderliga byggnader i enlighet med synemännens förslag. Enligt synemännens beräkningar skulle kostnaderna för de byggnader och inventarier, som erfordrades för åstadkommande av interimistisk lösflottning, stiga till 836,000 kronor. Då flottningsintressenterna dessutom redan iklätt sig borgen för flottningsföreningen till ett belopp av 625,000 kronor, ställdes alltså synnerligen stora krav på det enskilda intresset för denna frågas lösning. Innan bolaget fattade någon ståndpunkt i frågan om strömrensingsbolaget, ville det underrätta domänstyrelsen om de planerade åtgärderna. Flottningsföreningen hade föreslagit, att bolaget skulle övertaga 30 procent av den blivande aktiestocken i strömrensingsbolaget, men bolagets intressen vid dessa vattendrag vore icke så stora, att det hade anledning till så stor kapitalplacering i företaget. Gränsälvarnas skyndsamma ordnande för lösflottning vore framför allt ett statsintresse, enär respektive stater vore de ojämförligt största skogsägarna vid dessa vattendrag.

Domänstyrelsen har för egen del anfört, att så länge nuvarande tillstånd rådde, vore virkesägarna i dessa vattendrag hänvisade till att framföra sitt virke i fasta flottar, vilket på senare år verkat därhän, att det blivit nästan omöjligt att från stora statsskogsområden, särskilt inom Muonio, Haparanda, Tärendö och Östra Korpilombolo revir, få sälja något virke. Då emellertid inom dessa revir skogarnas tillstånd vore sådant, att tvärtom mycket stora uttag borde göras i skogsvårdens intresse, kunde det sägas för dem vara ett livsvillkor, att lösflottning i ifrågavarande älvar snarast möjligt kunde komma till stånd. Ett snabbt ordnande av densamma utan föregripande av vad som på grund av vederbörande synemäns utredning kunde bliva förordnat skulle just vara det planerade företagets uppgift. Med hänsyn härtill hemställde styrelsen om bemyndigande att få antingen genom aktieteckning till en tredjedel av kapitalet eller ock i form av lån med ett belopp av högst 200,000 kronor att utgå av domänfondens driftkostnader stödja det planerade företaget eller, om så befundes lämpligare, att Kungl. Maj:t måtte företaga annan åtgärd i enahanda syfte. Styrelsen ville framhålla, att risken vid ett dylikt engagemang syntes ringa med hänsyn till företagets art och till att, enligt vad som syntes framgå av tidigare beslut, det finge antagas vara respektive staters mening att en gång med allmänna medel bekosta för lösflottning i nämnda vattendrag nödiga byggnader.

Efter remiss har länsstyrelsen i Norrbottens län avgivit utlåtande i ärendet den 10 april 1920 och därvid överlämnat yttrande av överjägmästaren i övre Norrbottens distrikt. Denne har instämt med domänstyrelsen. Ett aktiebolag vore enligt hans mening den lämpligaste formen för handhavandet av byggnadsarbetena. Dylika strömrensningsbolag, vilka funnits i ett flertal vattendrag, hade i allmänhet väl fyllt sin uppgift. Länsstyrelsen har ävenledes tillstyrkt domänstyrelsens förslag.

Statskontoret har avgivit utlåtande den 23 juli 1920 och därvid anfört, att av de alternativt föreslagna formerna för statsunderstöd, nämligen aktieteckning eller lån, syntes låneformen vara att föredraga såsom varande säkrare ur kapitalplaceringssynpunkt och förenad med minsta arbetet. Lånet borde emellertid icke bokföras såsom en utgift för domänverket utan som en kapitalplacering och således icke, såsom domänstyrelsen föreslagit, avföras å anslaget till driftkostnader för domänverket. Statskontoret har hemställt, att Kungl. Maj:t måtte bemyndiga domänstyrelsen att till det aktiebolag, som bildats eller kunde komma att bildas för strömrensning uti ifrågavarande älvar, mot den säkerhet och på de villkor styrelsen kunde finna skäligen, utlämna ett lån från domänfonden å 200,000 kronor.

Med utlåtande den 6 oktober 1920 har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen överlämnat yttrande av förbemälde distriktschefen Wedberg. Ur detta yttrande må återgivas följande.

Det av Wedberg och Finlands representant under utarbetning varande förslaget hade på grund av sin stora omfattning ännu ej kunnat fullbordas men, om intet oförutsett inträffade, torde det kunna avslutas under år 1921. För att lösflottning i vattendragen emellertid måtte snarast möjligt få påbörjas, oberoende av tiden för det ovannämnda regleringsförslaget godkännande och fastställande, hade flottningsföreningen på därom gjord framställning av vederbörande myndigheter erhållit tillstånd till interimistisk lösflottning i gränsälvarna under fem år framåt, räknat från och med den 1 augusti 1920, ävensom medgivande till utförande av vissa byggnader och arbeten, som sammanfattats i ett av nämnda förening uppgjort och av sagda myndigheter på synemännens tillstyrkan godkänt förslag. Detta förslag vore en avkortning och förenkling av synemännens under utarbetning varande förslag, därigenom att i detsamma dels uteslutits en del byggnader och arbeten och dels för kostnadernas nedbringande upptagits bomledningar och förenklade eller provisoriska anordningar å vissa ställen, varest synemännen hade tilltänkt byggnader av mera permanent natur. Enär de i berörda förslag använda enhetspriserna, vilka vore ungefär desamma som de under synen antecknade, under tiden från synens hållande undergått en ej obetydlig stegring, vore det mycket sannolikt, att den här tilltänkta förstahandsregleringen komme att kräva större kostnader än den i förslaget till 836,600 kronor beräknade. Det vore även icke otroligt, att i vissa svårare forsar bomledningar, vilka föreslagits enbart av kostnadshänsyn, i praktiken komme att visa sig vara för svaga och måste utbytas mot mera permanenta byggnader i form av kistor eller ledarmar i enlighet med synemännens förslag. Emedan utbytandet av provisoriska byggnader till mera permanenta å ställen, där så erfordrades, vore ett steg i rätt riktning och ett led i vattendragens fullständiga utbyggnad för lösflottning, tillstyrkte Wedberg, att sådana förbättringar finge verkställas även nu i första hand, där sådant visade sig nödigt, oaktat kostnaderna härigenom komme att ökas, allt dock under förutsättning att synemännens förslag lades till grund för en eventuellt erforderlig mera fullständig utbyggnad av flottleden.

I avseende på kronans bidrag till den nu föreslagna regleringens genomförande syntes det fördelaktigast, att detsamma utginge i form av lån under vissa villkor. Storleken av detta lån hade av myndigheterna förordats till högst 200,000 kronor. Enär Wedberg på grund av ovan anförda skäl emellertid befarade, att den av flottningsföreningen tilltänkta förstahandsregleringen, vilken för lösflottningens möjliggörande icke borde i något avseende minskas, för närvarande icke kunde genomföras för den beräknade kostnaden utan komme att draga en kostnad, som med inemot 20 procent överstege den beräknade, tillstyrkte han, att strömningsbolaget nu till en början måtte erhålla ett lån å 200,000 kronor, ävensom att, därest för vattendragens ordnande för lösflottning eller för flottningskostnadernas hållande inom rimliga gränser det skulle visa sig nödvändigt att för regleringens genomförande nedlägga större kostnader än härför beräknats, vartill kapital från annat håll icke kunde anskaffas, bolaget måtte på därom gjord särskild framställning kunna erhålla ytterligare lån från kronan.

Wedberg har därjämte förklarat, att bolagets uppgift att utföra byggnads- och rensningsarbeten borde så angivas att däri icke med nödvändighet innefattades även det större regleringsförslagets genomförande, vilket måhända gränsstaterna själva ville delvis övertaga.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har ansett ett kraftigt ingripande från kronans sida vara nödigt för att lösflottning i gränsälvarna snart måtte komma till stånd samt tillstyrkt, att i sådant syfte ett lån måtte lämnas strömrensningsbolaget. I avseende å begränsningen av ett blivande bolags ändamål har styrelsen instämt med distriktschefen och föreslagit, att bolagets uppgift skulle angivas vara att utföra de permanenta och provisoriska byggnads- och rensningsarbeten i älvarna, som enligt synemännens bedömande kunde bliva erforderliga för interimitisk lösflottning.

Domänstyrelsen har därefter i skrivelser den 15 december 1920 och den 1 mars 1921 gjort förnyade framställningar i ämnet.

Vid förstnämnda skrivelse har domänstyrelsen fogat en promemoria angående de skogsarealer inom Sverige, som beröras av en reglering av flottningen i Torne och Muonio älvar, utvisande att av dessa arealer 333,000 hektar bestå av produktiv skogsmark samt att härav 137,100 hektar eller 41.2 procent tillhöra staten och återstoden eller 58.8 procent enskilda.

I skrivelsen den 1 mars 1921 har domänstyrelsen anfört:

Numera hade till domänstyrelsens kännedom kommit, att för utförande av en del flottledsarbeten i ifrågavarande älvar flottningsföreningen lyckats upplåna 850,000 kronor, men att det erfordrades ytterligare 550,000 kronor för att utföra andra flottledsanordningar, vilka vore oundgängligen nödvändiga för att lösflottning i älvarna skulle kunna åtminstone provisoriskt anordnas under instundande vår och sommar.

Huru finansieringen av dessa flottleders utbyggande lämpligast borde formellt ordnas antingen genom lån till flottningsföreningen mot borgen av ett flertal större sågverksbolag, vilka hade särskilda intressen av flottningens ändamålsenliga ordnande i dessa vattendrag, eller genom tecknande av aktier uti ett för ändamålet bildat strömrensningsaktiebolag, därom vore åsikterna inom intresserade kretsar delade. Däremot vore det en enstämmig uppfattning att det icke vore möjligt att av enskilda förläggare kunna anskaffa förenämnda belopp, 550,000 kronor, vilket erfordrades inom den närmaste tiden för att säkerställa flottningen till drägliga kostnader.

Sedan länsstyrelsen i Norrbottens län och landshövdingen i Uleåborgs län i Finland genom gemensam resolution den 7 augusti 1920 meddelat Torne och Muonio gränsälvars flottningsförening rätt till interimitisk lösflottning i nämnda vattendrag under en tid av fem år från och med den 1 augusti 1920 och på vissa villkor angående amorteringsavgifters debitering och redovisning m. m., ville det synas domänstyrelsen som om flottningsföreningens verksamhet vunnit i stadga så, att det understöd av statsmedel som syntes ofrånkomligt borde kunna i form av lån lämnas sagda förening.

Kungl. Maj:ts proposition Nr 140.

I anseende till ärendets brådskande natur torde det ej kunna ifrågasättas att finska staten skulle med viss del av sistnämnda belopp, 550,000 kronor, intressera sig i företaget, utan förutsatte styrelsen, att svenska staten ensam skulle tillskjuta beloppet. Häremot torde ej vara något att erinra, om betryggande säkerhet ställdes för detsamma.

I anledning av vad som sålunda anförts, har domänstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen, att ett belopp av högst 550,000 kronor av domänfondens driftkostnader för innevarande år finge efter Kungl. Maj:ts närmare bestämmande användas till understödjande av Torne och Muonio gränsälvars utbyggande till allmänna flottleder antingen helt eller delvis i form av lån till vederbörande flottningsförening eller, därest ett strömningsaktiebolag skulle för sagda ändamål bildas, för tecknande av aktier i detsamma till förslagsvis ett belopp av 200,000 kronor.

Departementsschefen.

Såsom domänstyrelsen framhållit måste nu, innan lösflottning ens interimistiskt kommit till stånd i Torne och Muonio älvar, flottgodset där framföras i fasta flottar. Detta förorsakar givetvis stor omgång och högst betydande kostnader, vilka i sin mån verka nedsättande å virkesvärdet i dessa trakter. Det är därför ett önskemål, att anordningar för lösflottning så snart som möjligt komma till stånd i dessa älvar, och kronan är härav i hög grad intresserad såsom ägare av vidsträckta skogar i detta flottningsområde. Antagligt är att ännu avsevärd tid måste förflyta, innan de byggnads- och rensningsarbeten, som må befinnas erforderliga för flottledens fullständiga reglering, bliva genom samverkan mellan Sverige och Finland beslutade och därefter utförda. Det framkomna uppslaget att omedelbart utföra de arbeten, som krävas i första hand för bedrivande av interimisflottning, finner jag därför väl värt att understödjas av kronan.

Enligt vad jag inhämtat kan den årliga virkestillsläppningen till Torne och Muonio älvar från svenska skogar approximativt beräknas till 3,500,000 flottningskubikfot, därav omkring sextio procent torde belöpa å statens skogar.

Jag har vidare inhämtat, att större delen av de för lösflottning i år erforderliga arbeten redan utförts. Kostnaden för återstoden torde, såsom framgår av domänstyrelsens senaste skrivelse, svårligen kunna anskaffas utan statens medverkan.

Det belopp, 550,000 kronor, varmed domänstyrelsen i sin senaste skrivelse ifrågasatt, att staten skulle understödja företaget, synes visserligen i och för sig högt, men torde jämfört med av enskilda skogsägare

redan anskaffat kapital icke stå i disproportion till statens andel av den produktiva skogsmark, som beröres av företaget.

Formen för understödet beror delvis på om ett strömrensningsbolag kommer till stånd eller icke. Ehuru väl låneformen för understödet torde, såsom statskontoret ock anført, ur vissa synpunkter vara att föredraga, lärer staten såsom skogsägare icke böra undandraga sig att jämte andra skogsägare teckna aktier i ett eventuellt bolag. Hur stor del av understödet som för sådant fall skall lämnas genom aktieteckning ävensom övriga föreskrifter härför torde få bero på Kungl. Maj:ts prövning.

Då grunden för statsunderstödet är statens eget intresse såsom skogsägare, har understödet likartad uppgift som statens kostnader för egna flottledsbyggnader och det är därför lämpligast, att det utgår från domänfonden. Lånet såväl som aktieteckningen bör betraktas såsom en placering av en del av domänfondens tillgängliga kapital. Då emellertid en dylik placering av sådant kapital icke kan anses utan vidare ingå i domänfondens ändamål, synes lämpligast, att riksdagens medgivande därtill utverkas.

På domänstyrelsen torde ankomma att pröva säkerhet för lånet ävensom att bestämma skälig ränta och övriga lånevillkor.

Med anledning av de gjorda erinringarna, avseende begränsning av ändamålet med eventuellt strömrensningsbolag, har jag inhämtat, att enligt senast upprättat förslag till bolagsordning bolagets verksamhet angivits hava till ändamål att, efter övertagande av inventarier och rättigheter, som nu innehavas av flottningsföreningen, mot ersättning av flottande utföra byggnads- och rensningsarbeten i Torne och Muonio gränsälvar. Ett övertagande av flottningsföreningens inventarier och rättigheter torde ej stå i överensstämmelse med vad i förutnämnda stadga angående flottning uti ifrågavarande gränsälvar finnes föreskrivet därom, att en flottningsförening skall ombestyras lösflottning. Ändamålet torde alltså böra inskränkas till utförande av byggnads- och rensningsarbeten samt verksamheten härutinnan, såsom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen framhållit, begränsas till sådana arbeten som erfordras för den interimistiska lösflottningen. Dessa synpunkter torde kunna göras gällande i samband med eventuell bolagsbildning.

På grund av vad jag sålunda anført hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att av statens domäners fond må för understödjande av byggnads- och rensningsarbeten, erforderliga för lösflottning i Torne och Muonio gränsälvar, utlämnas ett lån å högst 550,000 kronor till Torne och Muonio gränsälvars flottningsförening eller för ändamålet

bildat aktiebolag, med rätt för Kungl. Maj:t att i stället använda en del av samma belopp till teckning av aktier i sådant bolag.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skulle avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

M. De Geer.